

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قانون مجازات اسلامی تحریری
مصوب ۱۳۹۲/۲/۱

تدوین: گروه علمی موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش

انتشارات چتر دانش

◆ عنوان قراردادادی: ایران. قوانین و احکام

.Iran. Laws, etc

◆ عنوان و نام پدیدآور: قانون مجازات اسلامی تحریری مصوب ۱۳۹۲/۲/۱

تدوین گروه علمی موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش.

◆ مشخصات نشر: تهران: چتر دانش، ۱۳۹۶.

◆ مشخصات ظاهری: ۴۰۶ص.؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.

◆ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۲۱۸-۶

◆ وضعیت فهرست نویسی: فیپا

◆ موضوع: حقوق جزا -- ایران

◆ موضوع: Criminal law -- Iran

◆ شناسه افزوده: موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش

◆ رده بندی کنگره: الف ۱۳۹۶ KM۳۷۹۴

◆ رده بندی دیویی: ۳۴۵/۵۵

◆ شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۳۳۹۶۷

◆ نام کتاب: قانون مجازات اسلامی تحریری مصوب ۱۳۹۲/۲/۱

◆ ناشر: چتر دانش

◆ تدوین: گروه علمی موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش

◆ نوبت و سال چاپ: نهم- ۱۴۰۳

◆ شمارگان: ۲۰۰۰

◆ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۲۱۸-۶

◆ قیمت: ۲۲۰۰۰۰ تومان

◆ فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمینیری جاوید (اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند. منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه علمی بیش از پیش به منصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

فهرست

۱۰	قانون مجازات اسلامی
۱۰	کتاب اول: کلیات
۱۰	بخش اول: مواد عمومی
۱۰	فصل اول: تعاریف
۱۱	فصل دوم: قلمرو اجرای قوانین جزایی در مکان
۱۶	فصل سوم: قلمرو اجرای قوانین جزایی در زمان
۱۷	فصل چهارم: قانونی بودن جرایم، مجازات‌ها و دادرسی کیفری
۱۸	بخش دوم: مجازات‌ها
۱۸	فصل اول: مجازات‌های اصلی
۲۵	فصل دوم: مجازات‌های تکمیلی و تبعی
۲۹	فصل سوم: نحوه تعیین و اعمال مجازات‌ها
۳۳	فصل چهارم: تخفیف مجازات و معافیت از آن
۳۵	فصل پنجم: تعویق صدور حکم
۳۸	فصل ششم: تعلیق اجرای مجازات
۴۲	فصل هفتم: نظام نیمه آزادی
۴۳	فصل هشتم: نظام آزادی مشروط
۴۶	فصل نهم: مجازات‌های جایگزین حبس
۵۵	فصل دهم: مجازات‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی اطفال و نوجوانان
۵۹	فصل یازدهم: سقوط مجازات
۵۹	مبحث اول: عفو
۶۰	مبحث دوم: نسخ قانون
۶۱	مبحث سوم: گذشت شاکی
۶۴	مبحث چهارم: مرور زمان
۶۸	مبحث پنجم: توبه مجرم
۷۱	مبحث ششم: اعمال قاعده درأ

۷۱	بخش سوم: جرایم
۷۱	فصل اول: شروع به جرم
۷۳	فصل دوم: شرکت در جرم
۷۴	فصل سوم: معاونت در جرم
۷۶	فصل چهارم: سردستگی گروه مجرمانه سازمان یافته
۷۶	فصل پنجم: تعدد جرم
۸۰	فصل ششم: تکرار جرم
۸۱	بخش چهارم: شرایط و موانع مسؤولیت کیفری
۸۱	فصل اول: شرایط مسؤولیت کیفری
۸۴	فصل دوم: موانع مسؤولیت کیفری
۹۰	بخش پنجم: ادله اثبات در امور کیفری
۹۰	فصل اول: مواد عمومی
۹۲	فصل دوم: اقرار
۹۵	فصل سوم: شهادت
۱۰۴	فصل چهارم: سوگند
۱۰۷	فصل پنجم: علم قاضی
۱۰۸	بخش ششم: مسائل متفرقه
۱۱۱	کتاب دوم: حدود
۱۱۱	بخش اول: مواد عمومی
۱۱۲	بخش دوم: جرایم موجب حد
۱۱۲	فصل اول: زنا
۱۱۶	فصل دوم: لواط، تفریض و مساحقه
۱۱۹	فصل سوم: قوادی
۱۲۰	فصل چهارم: قذف
۱۲۶	فصل پنجم: سبّ نبی
۱۲۷	فصل ششم: مصرف مسکر
۱۲۸	فصل هفتم: سرقت

۱۳۲	فصل هشتم: محاربه.....
۱۳۴	فصل نهم: بغی و افساد فی الارض.....
۱۳۶	کتاب سوم: قصاص.....
۱۳۶	بخش اول: مواد عمومی.....
۱۳۶	فصل اول: اقسام و تعاریف جنایات.....
۱۳۹	فصل دوم: تداخل جنایات.....
۱۴۱	فصل سوم: شرایط عمومی قصاص.....
۱۴۶	فصل چهارم: راه‌های اثبات جنایت.....
۱۵۸	فصل پنجم: صاحب حق قصاص.....
۱۶۵	فصل ششم: شرکت در جنایت.....
۱۶۷	فصل هفتم: اکراه در جنایت.....
۱۶۹	بخش دوم: قصاص نفس.....
۱۷۱	بخش سوم: قصاص عضو.....
۱۷۱	فصل اول: موجب قصاص عضو.....
۱۷۴	فصل دوم: شرایط قصاص عضو.....
۱۸۲	بخش چهارم: اجرای قصاص.....
۱۸۲	فصل اول: مواد عمومی.....
۱۸۹	فصل دوم: اجرای قصاص نفس.....
۱۹۰	فصل سوم: اجرای قصاص عضو.....
۱۹۴	کتاب چهارم: دیات.....
۱۹۴	بخش اول: مواد عمومی.....
۱۹۴	فصل اول: تعریف دیه و موارد آن.....
۱۹۵	فصل دوم: ضمان دیه.....
۱۹۶	فصل سوم: راه‌های اثبات دیه.....
۱۹۸	فصل چهارم: مسؤول پرداخت دیه.....
۲۰۷	فصل پنجم: مهلت پرداخت دیه.....
۲۰۸	فصل ششم: موجبات ضمان.....

۲۲۵	فصل هفتم: تداخل و تعدد دیات
۲۲۹	بخش دوم: مقادیر دیه
۲۲۹	فصل اول: دیه نفس
۲۳۲	فصل دوم: قواعد عمومی دیه اعضاء
۲۳۸	فصل سوم: دیه مقدر اعضاء
۲۳۸	مبحث اول: دیه مو
۲۴۱	مبحث دوم: دیه چشم
۲۴۳	مبحث سوم: دیه بینی
۲۴۵	مبحث چهارم: دیه لاله گوش
۲۴۷	مبحث پنجم: دیه لب
۲۴۹	مبحث ششم: دیه زبان
۲۵۱	مبحث هفتم: دیه دندان
۲۵۴	مبحث هشتم: دیه گردن
۲۵۵	مبحث نهم: دیه فک
۲۵۷	مبحث دهم: دیه دست و پا
۲۶۰	مبحث یازدهم: دیه ستون فقرات، نخاع و نشیمنگاه
۲۶۳	مبحث دوازدهم: دیه دنده و ترقوه
۲۶۴	مبحث سیزدهم: دیه ازاله بکارت و افضاء
۲۶۶	مبحث چهاردهم: دیه اندام تناسلی و بیضه
۲۶۸	مبحث پانزدهم: دیه پستان
۲۶۹	فصل چهارم: قواعد عمومی دیه منافع
۲۷۰	فصل پنجم: دیه مقرر منافع
۲۷۰	مبحث اول: دیه عقل
۲۷۲	مبحث دوم: دیه شنوایی
۲۷۴	مبحث سوم: دیه بینایی
۲۷۶	مبحث چهارم: دیه بویایی
۲۷۶	مبحث پنجم: دیه چشایی
۲۷۷	مبحث ششم: دیه صوت و گویایی

۲۷۹	مبحث هفتم: دیه سایر منافع.....
۲۸۱	فصل ششم: دیه جراحات.....
۲۸۴	فصل هفتم: دیه جنین.....
۲۸۶	فصل هشتم: دیه جنایت بر میت.....

کتاب پنجم تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده از قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ (شماره مواد این بخش مطابق با قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ می‌باشد).....

۲۹۰	فصل اول: جرایم ضد امنیت داخلی و خارجی کشور.....
۲۹۷	فصل دوم: اهانت به مقدسات مذهبی و سوء قصد به مقامات داخلی.....
۲۹۸	فصل سوم: سوء قصد به مقامات سیاسی خارجی.....
۲۹۹	فصل چهارم: تهیه و ترویج سکه قلب.....
۳۰۱	فصل پنجم: جعل و تزویر.....
۳۱۰	فصل ششم: محو یا شکستن مهر و پلمپ و سرقت نوشته‌ها از اماکن دولتی.....
۳۱۱	فصل هفتم: فرار محبوسین قانونی و اخفای مقصرین.....
۳۱۵	فصل هشتم: غصب عناوین و مشاغل.....
۳۱۷	فصل نهم: تخریب اموال تاریخی، فرهنگی.....
۳۲۲	فصل دهم: تقصیرات مقامات و مأمورین دولتی.....
۳۲۹	فصل یازدهم: ارتشا و ربا و کلاهبرداری.....
۳۳۳	فصل دوازدهم: امتناع از انجام وظایف قانونی.....
۳۳۴	فصل سیزدهم: تعدیات مأمورین دولتی نسبت به دولت.....
۳۳۸	فصل چهاردهم: تمرد نسبت به مأمورین دولت.....
۳۳۹	فصل پانزدهم: هتک حرمت اشخاص.....
۳۴۰	فصل شانزدهم: اجتماع و تبانی برای ارتکاب جرایم.....
۳۴۱	فصل هجدهم: جرایم علیه اشخاص و اطفال.....
۳۴۹	فصل هجدهم: جرایم ضد عفت و اخلاق عمومی.....
۳۵۲	فصل نوزدهم: جرایم بر ضد حقوق و تکالیف خانوادگی.....
۳۵۵	فصل بیستم: قسم و شهادت دروغ و افشای سر.....

۳۵۶	فصل بیست و یکم: سرقت و ربودن مال غیر
۳۶۳	فصل بیست و دوم: تهدید و اکراه
۳۶۳	فصل بیست و سوم: ورشکستگی
۳۶۴	فصل بیست و چهارم: خیانت در امانت
۳۶۵	فصل بیست و پنجم: احراق و تخریب و اتلاف اموال و حیوانات
۳۷۲	فصل بیست و ششم: هتک حرمت منازل و املاک غیر
۳۷۶	فصل بیست و هفتم: افترا و توهین و هتک حرمت
۳۷۸	فصل بیست و هشتم: تجاهر به استعمال مشروبات الکلی و قماربازی و ولگردی
۳۸۵	فصل بیست و نهم: جرایم ناشی از تخلفات رانندگی
۳۹۱	[فصل سی ام: قانون جرایم رایانه‌ای]
۳۹۱	بخش یکم: جرایم و مجازات‌ها
۳۹۱	فصل یکم: جرایم علیه محرمانگی داده‌ها و سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی
۳۹۱	مبحث یکم: دسترسی غیرمجاز
۳۹۱	مبحث دوم: شنود غیرمجاز
۳۹۲	مبحث سوم: جاسوسی رایانه‌ای
۳۹۳	فصل دوم: جرایم علیه صحت و تمامیت داده‌ها و سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی
۳۹۳	مبحث یکم: جعل رایانه‌ای
۳۹۴	مبحث دوم: تخریب و اخلال در داده‌ها یا سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی
۳۹۶	فصل سوم: سرقت و کلاهبرداری مرتبط با رایانه
۳۹۷	فصل چهارم: جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی
۳۹۸	فصل پنجم: هتک حیثیت و نشر اکاذیب
۴۰۰	فصل ششم: مسؤولیت کیفری اشخاص
۴۰۳	فصل هفتم: سایر جرایم
۴۰۴	فصل هشتم: تشدید مجازات‌ها
۴۰۵	بخش سوم: سایر مقررات

قانون مجازات اسلامی

کتاب اول: کلیات

بخش اول: مواد عمومی

فصل اول: تعاریف

ماده ۱ قانون مجازات اسلامی مشتمل بر جرایم و مجازات‌های حدود، قصاص، دیات و تعزیرات، اقدامات تأمینی و تربیتی، شرایط و موانع مسؤولیت کیفری و قواعد حاکم بر آنها است.

مواد مرتبط: ماده ۱ ق.م.ا سابق، مواد ۱۴ الی ۲۶، ۸۸ الی ۹۵ و ۱۴۰ الی ۲۱۳ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: حدود: مجازات‌هایی است که مقدار و کیفیت اجرای آن در شرع مشخص گردید و به نوعی توسط قانون‌گذار در قانون مجازات مورد تصریح قرار گرفته است این نوع مجازات بدنی بوده و حداقل و حداکثر ندارد. / قصاص: مجازاتی می‌باشد که به حکم قانون و به وسیله مجنی‌علیه (کسی که مورد جنایت قرار گرفته) یا سرپرستان قانونی او یا همان صاحبان حق علیه مجرم به کار می‌رود و این مجازات دقیقاً مشابه جرمی است که مجرم انجام داده است بنابراین جرم و مجازات به یک صورت و میزان بوده و کاملاً منطبق می‌باشد. / دیات: مالی است که از مجرم یعنی کسی که مرتکب جرم شده گرفته و آن را به شخصی که از جرم زیان دیده است می‌پردازیم بنابراین دیه نوعی مجازات مالی است و در مواردی اجرا می‌شود که اجرای قصاص امکان‌پذیر نبوده یا صاحب حق قصاص با اختیار خودش راضی می‌شود تا وجه نقد بگیرد. / تعزیرات: مجازاتی است که در قانون حداقل و حداکثر آن کمتر از میزان حد شرعی بوده و حداقل آن به اختیار قاضی تعیین می‌شود و کیفیت و نحوه‌ی تعیین و اجرای این مجازات توسط قانون‌گذار مشخص می‌شود. / اقدامات تأمینی و تربیتی: روش‌ها و شیوه‌هایی است که دادگاه برای پیشگیری از تکرار جرم درباره‌ی مجرم‌هایی که دارای حالت خطرناک می‌باشند مورد استفاده قرار می‌دهد، که هدف این نوع از مجازات‌ها به نوعی تأمین امنیت و آسایش بیشتری جامعه و مردم بوده و در راستای بازپروری مجرمان صورت می‌پذیرد.

ماده ۲ هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است جرم محسوب می‌شود.

مواد مرتبط: ماده ۲ ق.م.ا سابق، اصول ۳۶، ۳۷ و ۱۶۷ ق.ا، ماده ۲۱۴ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۷۸، مواد ۱۰ الی ۱۳ و ماده ۲۲۰ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، مواد ۱۸ و ۴۲ آ.د.د.و.ر مصوب ۱۳۸۴ و ماده ۲ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۲

رأی وحدت رویه مرتبط: رأی شماره ۶۱۶ مورخ ۱۳۷۶/۳/۶

واژگان دشوار: فعل: عمل ارادی مثبت می‌باشد. / ترک فعل: به معنای رها کردن و انجام ندادن عملی به صورت ارادی که مطابق قانون یا توافق قراردادی حتما می‌بایست مورد انجام قرار گیرد. / مجازات: رنج و سختی که توسط قانون‌گذار بر انجام دهنده‌ی جرم تحمیل می‌گردد. / جرم: رفتاری را که قانون‌گذار آن را به موجب تعیین مجازات ممنوع اعلام کرده باشد. انجام غیرقانونی رفتاری که مجازات همراه می‌گردد.

فصل دوم: قلمرو اجرای قوانین جزایی در مکان

ماده ۳

قوانین جزایی ایران درباره کلیه اشخاصی که در قلمرو حاکمیت زمینی، دریایی و هوایی جمهوری اسلامی ایران مرتکب جرم شوند اعمال می‌شود مگر آن که به موجب قانون ترتیب دیگری مقرر شده باشد.

مواد مرتبط: ماده ۳ ق.م.ا سابق، مواد ۴ الی ۹ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، ماده ۵ ق.م.ا، مواد ۳ و ۱۰ قانون مناطق دریایی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و دریای عمان مصوب ۱۳۷۲، ماده ۸ قانون نظارت دولت بر دریاها مصوب ۱۳۱۳، ماده ۳۱ قانون هواپیمایی کشوری مصوب ۱۳۲۸ و ماده ۶۶۴ ق.آ.د.ک.ج.ن.م.د.ا مصوب ۱۳۹۳ (ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۳)

واژگان دشوار: قلمرو: محدوده و حوزه عمل و نفوذ/ حاکمیت: در لغت به معنای وضع یا حالت فرمان‌روا بودن و به عبارتی قدرت سیاسی و نفوذ دولت که در دست حکومت می‌باشد. / اعمال: فرآیند به کار گرفتن چیزی

ماده ۴

هر گاه قسمتی از جرم یا نتیجه آن در قلمرو حاکمیت ایران واقع شود در حکم جرم واقع شده در جمهوری اسلامی ایران است.

مواد مرتبط: ماده ۴ ق.م.ا سابق، مواد ۳، ۵، ۶، ۷، ۸ و ۹ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲ و ماده ۶۶۴ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۳ و ۴۲ آ.د.د.و.ر مصوب ۱۳۸۴ و ماده ۲ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: قلمرو حاکمیت: محدوده قدرت و نفوذ سیاسی و فرمانروایی دولت

ماده ۵

هر شخص ایرانی یا غیرایرانی که در خارج از قلمرو حاکمیت ایران مرتکب یکی از جرایم زیر یا جرایم مقرر در قوانین خاص گردد، طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌شود؛ و هرگاه رسیدگی به این جرایم در خارج از ایران به صدور حکم محکومیت و اجرای آن منتهی شود، دادگاه ایران در تعیین مجازات‌های تعزیری، میزان محکومیت اجراء شده را محاسبه می‌کند:

الف- اقدام علیه نظام، امنیت داخلی یا خارجی، تمامیت ارضی یا استقلال جمهوری اسلامی ایران.

ب- جعل مهر، امضاء، حکم، فرمان یا دست خط مقام رهبری یا استفاده از آن.

پ- جعل مهر، امضاء، حکم، فرمان یا دست خط رسمی رییس جمهور، رییس قوه قضاییه، رییس و نمایندگان مجلس شورای اسلامی، رئیس مجلس خبرگان، رییس دیوان عالی کشور، دادستان کل کشور، اعضای شورای نگهبان، رییس و اعضای مجمع تشخیص مصلحت نظام، وزرا یا معاونان رییس جمهور یا استفاده از آنها.

ت- جعل آراء مراجع قضایی یا اجرائیه‌های صادره از این مراجع یا سایر مراجع قانونی و یا استفاده از آنها.

ث- جعل اسکناس رایج یا اسناد تعهدآور بانکی ایران و همچنین جعل اسناد خزانه و اوراق مشارکت صادر شده یا تضمین شده از طرف دولت یا تهیه یا ترویج سکه قلب در مورد مسکوکات رایج داخل.

مواد مرتبط: ماده ۵ ق.م.ا سابق، مواد ۴۹۸ الی ۵۱۲ و ۵۱۸، ۵۲۰، ۵۲۵ و ۵۲۶ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵ و ماده ۶۶۴ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۳

واژگان دشوار: تمامیت ارضی: یکپارچگی و وحدت کشور و تجزیه نشدن آن / جعل: فرآیند ساختن چیزی دروغین و متقلبانه / قوه‌ی قضاییه: نهادی که رسیدگی قضایی را تحت نظارت خودش دارد./

مراجع قضایی: نهادهای قضاوت کردن میان اشخاص / اجراییه: ورقه‌ای رسمی است که دربردارنده‌ی دستور اجرای احکام دادگاه‌ها و یا سایر نهادهای اشاره شده در قانون می‌باشد. / رایج: متداول و رونق گرفته / خزانه: جایی که در آن پول و اشیاء گرانبها را نگهداری می‌کنند. / اسناد خزانه: اسنادی مالی هستند که توسط خزانه‌داری منتشر می‌گردند. / اوراق مشارکت: اوراق مالی می‌باشند که توسط نهادها منتشر شده و توسط دیگران خریداری شده و پول حاصله در پروژه‌های سرمایه‌گذاری شده و افراد با خرید این اوراق در آن پروژه شریک می‌شوند. / سکه قلب: پول فلزی تقلبی / مسکوکات: سکه‌ها

ماده ۶ به جرایم مستخدمان دولت اعم از ایرانی یا غیرایرانی که در رابطه با شغل و وظیفه خود در خارج از قلمرو حاکمیت ایران مرتکب شده‌اند و به جرایم مأموران سیاسی و کنسولی و دیگر وابستگان دولت ایران که از مصونیت سیاسی برخوردارند، طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران رسیدگی می‌شود.

مواد مرتبط: ماده ۶ ق.م.ا سابق، مواد ۵ و ۷ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی به کنوانسیون وین راجع به نمایندگی دول در روابط خود با سازمان‌های بین‌المللی و جهانی مصوب ۱۹۷۵ میلادی که در تاریخ ۲۸، ۴، ۱۳۶۷ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است.

واژگان دشوار: مستخدمان دولت: کارمندان دولت / مأمور: کسی که به نمایندگی یا به فرمان مقامی عهده‌دار انجام کاری است. / مأموران سیاسی: نمایندگان سیاسی / کنسولی: نماینده اداری دولت بیگانه که در کشوری دیگر حامی منافع و حقوق اشخاص و اتباع دولت خودش می‌باشد و معمولاً کارهای مربوط به ثبت احوال و ثبت اسناد را انجام می‌دهد. / مصونیت سیاسی: عبارت است از معافیت نمایندگان سیاسی کشورهای خارجی و خانواده‌ی آنها و اعضای رسمی سفارتخانه‌ها که به‌موجب آن چنانچه این افراد مرتکب جرمی در کشور محل خدمت شوند تابع محاکم دولت متبوع یا مورد تابعیت خودشان بوده و در محاکم کشوری که محل انجام وظیفه آن‌هاست محاکمه نمی‌شوند.

ماده ۷

علاوه بر موارد مذکور در مواد فوق هریک از اتباع ایران در خارج از کشور مرتکب جرمی شود، در صورتی که در ایران یافت و یا به ایران اعاده گردد، طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌شود مشروط بر این که:

الف- رفتار ارتكابی به موجب قانون جمهوری اسلامی ایران جرم باشد.

ب- در صورتی که جرم ارتكابی از جرایم موجب تعزیر باشد، متهم در محل وقوع جرم محاکمه و تبرئه نشده یا در صورت محکومیت، مجازات کلاً یا بعضاً درباره او اجراء نشده باشد.

پ- طبق قوانین ایران موجبی برای منع یا موقوفی تعقیب یا موقوفی اجرای مجازات یا سقوط آن نباشد.
مواد مرتبط: ماده ۷ ق.م.ا سابق، ماده ۹۷۶ ق.م.ا، ماده ۵۷ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۷۸، مواد ۳۱۶ و ۵۹۸ و ۶۶۴ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ و بند ۷ ماده ۱۴ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی مصوب ۱۳۵۱/۸/۲۳ مجلس شورای اسلامی و تبصره ۲ ماده ۱۱۵ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: اتباع: جمع تبعه، افراد تحت حمایت دولت‌ها/ اعاده گردد: بازگردانده شود، مسترد شود/ متهم: کسی که در معرض اتهام می‌باشد یعنی خطا یا گناهی به او نسبت داده شده ولی هنوز درستی آن ثابت نشده است کسی که جرمش به اثبات نرسیده است./ تبرئه: فرآیند آزادی از اتهام و ثابت شدن بیگناهی کسی/ منع تعقیب: شرایط یا موانعی وجود دارند که به صورت موقت و یا دائمی مانع دنبال کردن و تعقیب متهم می‌شوند./ موقوفی تعقیب: متوقف شدن تعقیب، ایجاد شرایطی هم چون فوت متهم یا گذشت شاکی که برای همیشه تعقیب و رسیدگی را پایان بخشیده و پرونده بایگانی می‌شود.

ماده ۸

هرگاه شخص غیرایرانی در خارج از ایران علیه شخصی ایرانی یا علیه کشور ایران مرتکب جرمی به جز جرایم مذکور در مواد قبل شود، و در ایران یافت و یا به ایران اعاده گردد، طبق قوانین جزایی جمهوری اسلامی ایران به جرم او رسیدگی می‌شود، مشروط بر این که:

الف- متهم در جرایم موجب تعزیر در محل وقوع جرم، محاکمه و تبرئه نشده یا در صورت محکومیت، مجازات کلاً یا بعضاً درباره او اجراء نشده باشد.

ب- رفتار ارتكابی در جرایم موجب تعزیر به موجب قانون جمهوری اسلامی ایران و قانون محل وقوع، جرم باشد.

مواد مرتبط: مواد ۵ و ۷ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، تبصره ۲ ماده ۱۱۵ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، ماده ۳۱ قانون هواپیمایی کشوری مصوب ۱۳۲۸ و مواد ۳۱۶، ۵۹۸ و ۶۶۴ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳

ماده ۹ مرتکب جرایمی که به موجب قانون خاص یا عهدنامه‌ها و مقررات بین‌المللی در هر کشوری یافت شود در همان کشور محاکمه می‌شود، اگر در ایران یافت شود، طبق قوانین جزایی جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌گردد.

مواد مرتبط: ماده ۸ ق.م.ا سابق، قانون مبارزه با قاچاق انسان مصوب ۱۳۸۳، قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر اصلاحی ۱۳۸۹، اصل ۷۷ ق.ا، کنوانسیون منع بردگی و برده فروشی و عملیات و دستگاه‌های مشابه بردگی که در ۷ سپتامبر ۱۹۵۶ در ژنو امضا شد و در تاریخ ۱۳/۳/۱۳۳۷ در مجلس شورای ملی به تصویب رسید، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی مصوب ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ که در تاریخ ۱۳۵۴/۲/۱۷ به تصویب مجلس شورای ملی رسیده است، کنوانسیون بین‌المللی علیه آپارتاید در ورزش مصوب ۱۳۶۶/۷/۷ مجلس شورای اسلامی، کنوانسیون حقوق کودک مصوب ۱۳۷۲/۱۲/۱ مجلس شورای اسلامی، کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روانگردان مصوب ۱۳۷۰/۹/۳ مجلس شورای اسلامی، قرارداد بین‌المللی جلوگیری از تصرف غیرقانونی هواپیما مصوب ۱۳۵۰/۹/۲۷ مجلس شورای ملی، کنوانسیون جلوگیری از اعمال غیر قانونی علیه امنیت هواپیمایی کشوری مصوب ۱۳۵۲/۳/۷، کنوانسیون سازمان کنفرانس اسلامی جهت مبارزه با تروریسم بین‌المللی مصوب ۱۳۸۷ مجلس شورای اسلامی و مواد ۳۱۶، ۵۹۸ و ۶۶۴ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: قانون خاص: قوانینی هستند که در شرایط و اوضاع و احوال خاص توسط قانونگذار وضع می‌شود/ عهدنامه: قرارداد و توافق‌نامه مکتوب میان دولت‌ها در عرصه‌های بین‌المللی

فصل سوم: قلمرو اجرای قوانین جزایی در زمان

ماده ۱۰

در مقررات و نظامات دولتی مجازات و اقدام تأمینی و تربیتی باید به موجب قانونی باشد که قبل از وقوع جرم مقرر شده است و مرتکب هیچ رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل را نمی‌توان به موجب قانون مؤخر به مجازات یا اقدامات تأمینی و تربیتی محکوم کرد؛ لکن چنانچه پس از وقوع جرم، قانونی مبنی بر تخفیف یا عدم اجرای مجازات یا اقدام تأمینی و تربیتی یا از جهاتی مساعدتر به حال مرتکب وضع شود، نسبت به جرایم سابق بر وضع آن قانون تا صدور حکم قطعی، مؤثر است. هرگاه به موجب قانون سابق، حکم قطعی لازم الاجراء صادر شده باشد به ترتیب زیر عمل می‌شود:

الف- اگر رفتاری که در گذشته جرم بوده است به موجب قانون لاحق جرم شناخته نشود، حکم قطعی اجراء نمی‌شود؛ و اگر در جریان اجراء باشد اجرای آن موقوف می‌شود. در این موارد و همچنین در موردی که حکم قبلاً اجراء شده است، هیچ گونه اثر کیفری بر آن مترتب نیست.

ب- اگر مجازات جرمی به موجب قانون لاحق، تخفیف یابد، قاضی اجرای احکام موظف است قبل از شروع به اجراء یا در حین اجراء از دادگاه صادرکننده حکم قطعی، اصلاح آن را طبق قانون جدید تقاضا کند. محکوم نیز می‌تواند از دادگاه صادرکننده حکم، تخفیف مجازات را تقاضا نماید. دادگاه صادرکننده حکم با لحاظ قانون لاحق، مجازات قبلی را تخفیف می‌دهد. مقررات این بند در مورد اقدام تأمینی و تربیتی که در مورد اطفال بزهکار اجراء می‌شود نیز جاری است. در این صورت ولی یا سرپرست وی نیز می‌تواند تخفیف اقدام تأمینی و تربیتی را تقاضا نماید.

تبصره- مقررات فوق در مورد قوانینی که برای مدت معین و یا موارد خاص وضع شده است، مگر به تصریح قانون لاحق، اعمال نمی‌شود.

مواد مرتبط: ماده ۱۱ ق.م.ا سابق، مواد ۱۱ الی ۱۳ و ۳۷ الی ۳۹ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، بند ۷ ماده ۲۷۲ ق.آ.دک مصوب ۱۳۷۸، اصل ۱۶۹ ق.ا، ماده ۴ ق.م. و رای وحدت رویه شماره ۴۵ مورخ ۱۳۶۵/۱۰/۲۵
رای وحدت رویه مرتبط: رأی شماره ۴۵ مورخ ۱۳۶۵/۱۰/۲۵، رأی شماره ۶۱۶ مورخ ۱۳۷۶/۳/۶
واژگان دشوار: قانون مؤخر: قانونی که به تازگی و پس از سایر قوانین مصوب می‌شود. / حکم قطعی: حکم غیرقابل اعتراض یا حکمی که در موعد مقرر از آن اعتراض به عمل نیامده است. / حکم قطعی لازم‌الاجرا: حکم قابل اجرا/ قانون لاحق: قانون جدید و تازه تصویب شده پس از قوانین دیگر/ قاضی اجرای احکام: قاضی که بر اجرای احکام صادره از دادگاه‌ها نظارت می‌کند. / ولی: پدر، پدربزرگ و وصی منصوب و تعیین شده توسط آن‌ها برای بچه / سرپرست: نماینده قانونی یا قضایی که مسئولیت نگهداری و مراقبت از کودکان را برعهده دارد.

ماده ۱۱ قوانین زیر نسبت به جرایم سابق بر وضع قانون، فوراً اجراء می‌شود:

الف- قوانین مربوط به تشکیلات قضایی و صلاحیت.

ب- قوانین مربوط به ادله اثبات دعوی تا پیش از اجرای حکم.

پ- قوانین مربوط به شیوه دادرسی.

ت- قوانین مربوط به مرور زمان.

تبصره- در صورتی که در مورد بند (ب) حکم قطعی صادر شده باشد، پرونده برای بررسی به دادگاه صادرکننده حکم قطعی ارسال می‌شود.

مواد مرتبط: ماده ۱۰ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲ و مواد ۲ و ۲۹۶ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: تشکیلات قضایی: سازمان دادگستری / صلاحیت: داشتن شایستگی رسیدگی به امر حقوقی یا کیفری توسط دادگاه‌ها که به نوعی حق و تکلیف دادگاه‌ها می‌باشد. / مرور زمان: به مدت زمانی اطلاق می‌گردد که پس از گذشتن آن نمی‌توان شخص مجرم را تحت پیگرد قرار داد.

فصل چهارم: قانونی بودن جرایم، مجازات‌ها و دادرسی کیفری

ماده ۱۲ حکم به مجازات یا اقدام تأمینی و تربیتی و اجرای آنها باید از طریق دادگاه صالح، به

موجب قانون و با رعایت شرایط و کیفیات مقرر در آن باشد.

مواد مرتبط: اصول ۳۶، ۳۷ و ۱۶۷ ق.ا، ماده ۲۱۴ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۷۸، مواد ۲، ۱۰، ۱۱ و ۱۳ ق.م.ا.

مصوب ۱۳۹۲، مواد ۱۸ و ۴۲ آ.د.د.و.ر اصلاحی ۱۳۸۴ و ماده ۲ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: دادگاه صالح: دادگاهی را که مطابق قانون از حق و تکلیف رسیدگی به امری برخوردار می‌باشد.

ماده ۱۳

حکم به مجازات یا اقدام تأمینی و تربیتی و اجرای آنها حسب مورد نباید از میزان و کیفیتی که در قانون یا حکم دادگاه مشخص شده است تجاوز کند؛ و هرگونه صدمه و خسارتی که از این جهت حاصل شود، در صورتی که از روی عمد یا تقصیر باشد حسب مورد موجب مسؤولیت کیفری و مدنی است؛ و در غیر این صورت، خسارت از بیت المال جبران می‌شود.

مواد مرتبط: مواد ۲، ۱۰، ۱۱، ۱۲ و ۴۸۶ ق.م.ا. مصوب ۱۳۹۲ و مواد ۵۷۵ و ۵۷۹ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵

واژگان دشوار: عمد: انجام عمل ارادی / بیت‌المال: اموالی که متعلق به عموم مردم می‌باشد.

بخش دوم: مجازات‌ها

فصل اول: مجازات‌های اصلی

ماده ۱۴

مجازات‌های مقرر در این قانون چهار قسم است:

الف- حد.

ب- قصاص.

پ- دیه.

ت- تعزیر.

تبصره- چنانچه رابطه علیت بین رفتار شخص حقوقی و خسارت وارد شده احراز شود دیه و خسارت، قابل مطالبه خواهد بود. اعمال مجازات تعزیری بر اشخاص حقوقی مطابق ماده (۲۰) خواهد بود.

مواد مرتبط: ماده ۱۲ ق.م.ا. سابق و مواد ۱۵ الی ۲۰ و ماده ۱۴۳ ق.م.ا. مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: رابطه علیت: رابطه‌ی علت و معلولی / شخص حقوقی: شخصی که توسط قانونگذار مورد اعتبار قرار گرفته و از تمامی حقوق و تکالیف به جز آن‌هایی که منحصرأً مربوط به انسان می‌شود

می‌تواند برخوردار شود.

.....

.....

.....

.....

ماده ۱۵ حد مجازاتی است که موجب، نوع، میزان و کیفیت اجرای آن در شرع مقدس، تعیین شده است.

مواد مرتبط: ماده ۱۳ ق.م.ا سابق، مواد ۲۱۷ الی ۲۸۸ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، ماده ۲۶ قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴ و مواد ۵۱۳ و ۵۹۵ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵

واژگان دشوار: شرع مقدس: شریعت اسلام

.....

.....

.....

.....

ماده ۱۶ قصاص مجازات اصلی جنایات عمدی بر نفس، اعضاء و منافع است، که به شرح مندرج در کتاب سوم این قانون اعمال می‌شود.

مواد مرتبط: ماده ۱۴ ق.م.ا سابق و مواد ۳۸۱ الی ۴۴۷ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: نفس: جان، تن

.....

.....

.....

.....

ماده ۱۷ دیه اعم از مقدر و غیرمقدر، مالی است که در شرع مقدس برای ایراد جنایت غیرعمدی بر نفس، اعضاء و منافع و یا جنایت عمدی در مواردی که به هر جهتی قصاص ندارد، به موجب قانون مقرر می‌شود.

مواد مرتبط: ماده ۱۵ ق.م.ا سابق و مواد ۴۴۸ الی ۷۲۷ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: مقدر: مشخص و معین / غیرمقدر: غیرمشخص / ایراد: وارد کردن

ماده ۱۸ تعزیر مجازاتی است که مشمول عنوان حد، قصاص یا دیه نیست و به موجب قانون در موارد ارتکاب محرمات شرعی یا نقض مقررات حکومتی تعیین و اعمال می‌گردد. نوع، مقدار، کیفیت اجراء و مقررات مربوط به تخفیف، تعلیق، سقوط و سایر احکام تعزیر به موجب قانون تعیین می‌شود. دادگاه در صدور حکم تعزیری، با رعایت مقررات قانونی، موارد زیر را مورد توجه قرار می‌دهد:

الف- انگیزه مرتکب و وضعیت ذهنی و روانی وی حین ارتکاب جرم.

ب- شیوه ارتکاب جرم، گستره نقض وظیفه و نتایج زیان بار آن.

پ- اقدامات مرتکب پس از ارتکاب جرم.

ت- سوابق و وضعیت فردی، خانوادگی و اجتماعی مرتکب و تأثیر تعزیر بر وی.

تبصره- چنانچه دادگاه در حکم صادره مجازات حبس را بیش از حداقل مجازات مقرر در قانون تعیین کند، باید مبتنی بر بندهای مقرر در این ماده و یا سایر جهات قانونی، علت صدور حکم به بیش از حداقل مجازات مقرر قانونی را ذکر کند. عدم رعایت مفاد این تبصره موجب مجازات انتظامی درجه چهار می‌باشد.^۱

مواد مرتبط: مواد ۱۶ و ۱۷ ق.م.ا سابق و مواد ۱۹ و ۲۳ الی ۸۷ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲ و قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵

واژگان دشوار: محرمات شرعی: اعمالی که انجام آن توسط شرع ممنوع شده است.

ماده ۱۹ مجازات‌های تعزیری به هشت درجه تقسیم می‌شود:

درجه ۱

- حبس بیش از بیست و پنج سال.

- جزای نقدی بیش از دو میلیارد و هشتصد میلیون (۲,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.^۱
- مصادره کل اموال.

- انحلال شخص حقوقی.

درجه ۲

- حبس بیش از پانزده تا بیست و پنج سال.

- جزای نقدی بیش از یک میلیارد و پانصد میلیون (۱,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا دو میلیارد و هشتصد میلیون (۲,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.^۲

درجه ۳

- حبس بیش از ده تا پانزده سال.

- جزای نقدی بیش از یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا یک میلیارد و پانصد میلیون (۱,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.^۳

درجه ۴

- حبس بیش از پنج تا ده سال.

- جزای نقدی بیش از پانصد میلیون (۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.^۴
- انفصال دائم از خدمات دولتی و عمومی.

درجه ۵

- حبس بیش از دو تا پنج سال.

- جزای نقدی بیش از دویست و چهل میلیون (۲۴۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا پانصد میلیون (۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.^۵

- محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از پنج تا پانزده سال.

- ممنوعیت دائم از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی برای اشخاص حقوقی.

- ممنوعیت دائم از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی.

درجه ۶

- حبس بیش از شش ماه تا دو سال.

- جزای نقدی بیش از شصت میلیون (۶۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا دویست و چهل میلیون (۲۴۰,۰۰۰,۰۰۰)

۱- اصلاحی ۱۳۹۹/۱۱/۰۸

۲- اصلاحی ۱۳۹۹/۱۱/۰۸

۳- اصلاحی ۱۳۹۹/۱۱/۰۸

۴- اصلاحی ۱۳۹۹/۱۱/۰۸

۵- اصلاحی ۱۳۹۹/۱۱/۰۸

ریال^۱:

- شلاق از سی و یک تا هفتاد و چهار ضربه و تا نود و نه ضربه در جرایم منافی عفت.

- محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از شش ماه تا پنج سال.

- انتشار حکم قطعی در رسانه ها.

- ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی برای اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال.

- ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال.

- ممنوعیت از اصدار برخی از اسناد تجاری توسط اشخاص حقوقی حداکثر تا مدت پنج سال.

درجه ۷

- حبس از نود و یک روز تا شش ماه.

- جزای نقدی بیش از سی میلیون (۳۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا شصت میلیون (۶۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال^۲.

- شلاق از یازده تا سی ضربه.

- محرومیت از حقوق اجتماعی تا شش ماه.

درجه ۸

- حبس تا سه ماه.

- جزای نقدی تا سی میلیون (۳۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال^۳.

- شلاق تا ده ضربه.

تبصره ۱- موارد محرومیت از حقوق اجتماعی همان است که در مجازات‌های تبعی ذکر شده است.

تبصره ۲- مجازاتی که حداقل آن منطبق بر یکی از درجات فوق و حداکثر آن منطبق با درجه بالاتر

باشد، از درجه بالاتر محسوب می‌شود.

تبصره ۳- در صورت تعدد مجازات‌ها، مجازات شدیدتر و در صورت عدم امکان تشخیص مجازات

شدیدتر، مجازات حبس ملاک است. همچنین اگر مجازاتی با هیچ یک از بندهای هشت گانه این ماده

مطابقت نداشته باشد مجازات درجه هفت محسوب می‌شود.

تبصره ۴- مقررات این ماده و تبصره‌های آن تنها جهت تعیین درجه مجازات است و تأثیری در میزان

حداقل و حداکثر مجازات‌های مقرر در قوانین جاری ندارد.

تبصره ۵- ضبط اشیاء و اموالی که در ارتکاب جرم به کار رفته یا مقصود از آن به کارگیری در ارتکاب

جرم بوده است از شمول این ماده و بند (ب) ماده (۲۰) خارج و در مورد آنها برابر ماده (۲۱۵) این قانون

۱- اصلاحی ۱۳۹۹/۱۱/۰۸

۲- اصلاحی ۱۳۹۹/۱۱/۰۸

۳- اصلاحی ۱۳۹۹/۱۱/۰۸

عمل خواهد شد. در هر مورد که حکم به مصادره اموال صادر می‌شود، باید هزینه های متعارف زندگی محکوم و افراد تحت تکفل او مستثنی شود.

تبصره ۶- تمام حبس‌های ابد غیر حدی مقرر در قانون به حبس درجه یک تبدیل می‌شود.^۱

مواد مرتبط: مواد ۲۶، ۲۸ و مواد ۲۱۴ و ۲۱۵ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲ و مواد ۳۰۱ و ۳۰۲ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۲ و ماده ۲۷ قانون جرایم رایانه ای مصوب ۱۳۸۸ و ماده ۳ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲ و قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵

واژگان دشوار: جزای نقدی: مجازاتی است که از مجرم وجه نقد دریافت میشود. / مصادره: ضبط و توقیف اموال / انفصال دائم: مجازاتی است که طی آن کارمند دولت برای همیشه از انجام خدمت برای دولت محروم می‌شود. / خدمت عمومی: کارهایی که در مؤسسات خیریه و عام‌المنفعه که زیر نظر شهرداری و غیره انجام می‌پذیرد. / اصدار: صادر کردن / افراد تحت تکفل: اشخاص تحت حمایت و سرپرستی

ماده ۲۰ در صورتی که شخص حقوقی براساس ماده (۱۴۳) این قانون مسؤوّل شناخته شود، با توجه به شدت جرم ارتكابی و نتایج زیان بار آن، به یک تا دو مورد از موارد زیر محکوم می‌شود: این امر مانع از مجازات شخص حقیقی نیست:

الف- انحلال شخص حقوقی.

ب- مصادره کل اموال.

پ- ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی به طور دائم یا حداکثر برای مدت پنج سال.

ت- ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه به طور دائم یا حداکثر برای مدت پنج سال.

ث- ممنوعیت از اصدار برخی از اسناد تجاری حداکثر برای مدت پنج سال.

ج- جزای نقدی.

چ- انتشار حکم محکومیت به وسیله رسانه ها.

تبصره ۵- مجازات موضوع این ماده، در مورد اشخاص حقوقی دولتی و یا عمومی غیر دولتی در مواردی که اعمال حاکمیت می‌کنند، اعمال نمی‌شود.

مواد مرتبط: مواد ۲۱، ۲۲، ۱۴۰ الی ۱۴۳ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، مواد ۷۴۷ و ۷۴۸ قانون تعزیرات مصوب

۱۳۷۵، ماده ۵۸۸ قانون تجارت، ماده ۴ قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و دارویی و مواد خوردنی و آشامیدنی مصوب ۱۳۳۴، ماده ۶ قانون الزام شرکت ها و موسسات ترابری جاده ای به استفاده از صورت وضعیت مسافری و بارنامه مصوب ۱۳۶۸، ماده ۷۰ قانون نظام صنفی مصوب ۱۳۸۳، قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیر مجاز می نمایند مصوب ۱۳۸۶، بند ۲ ماده ۱۱ قانون تصدیق انحصار وراثت مصوب ۱۳۰۹، ماده ۱۹۹ قانون مالیات های مستقیم، تبصره ۲ ماده ۲ قانون مجازات اخلاص گران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹، مواد ۲۷ و ۲۸ قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴ و اصلاحی ۱۳۷۹ و مواد ۶۸۷ الی ۶۹۶ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۲

✍

.....
 .....
 .....
 .....

ماده ۲۱ میزان جزای نقدی قابل اعمال بر اشخاص حقوقی حداقل دو برابر و حداکثر چهار برابر مبلغی است که در قانون برای ارتکاب همان جرم به وسیله اشخاص حقیقی تعیین می شود.

مواد مرتبط: ماده ۱۹ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، ماده ۲۰ قانون جرایم رایانه ای مصوب ۱۳۸۸ و ماده ۱ قانون تشدید مجازات ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷

✍

.....
 .....
 .....

ماده ۲۲ انحلال شخص حقوقی و مصادره اموال آن زمانی اعمال می شود که برای ارتکاب جرم، به وجود آمده یا با انحراف از هدف مشروع نخستین، فعالیت خود را منحصرأ در جهت ارتکاب جرم تغییر داده باشد.

مواد مرتبط: مواد ۲۰ و ۲۱۵ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲ و مواد ۷۴۷ و ۷۴۸ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵ و الحاقی ۱۳۸۸

✍

.....
 .....
 .....

فصل دوم: مجازات‌های تکمیلی و تبعی

ماده ۲۳

دادگاه می‌تواند فردی را که به حد، قصاص یا مجازات تعزیری محکوم کرده است، با رعایت شرایط مقرر در این قانون، متناسب با جرم ارتكابی و خصوصیات وی به یک یا چند مجازات از مجازات‌های تکمیلی بندها و تبصره‌های این ماده محکوم نماید؛^۱

الف- اقامت اجباری در محل معین.

ب- منع از اقامت در محل یا محل‌های معین.

پ- منع از اشتغال به شغل، حرفه یا کار معین.

ت- انفصال از خدمات دولتی و عمومی.

ث- منع از رانندگی با وسایل نقلیه موتوری و یا تصدی وسایل موتوری.

ج- منع از داشتن دسته چک و یا اصدار اسناد تجارتي.

چ- منع از حمل سلاح.

ح- منع از خروج اتباع ایران از کشور.

خ- اخراج بیگانگان از کشور.

د- الزام به خدمات عمومی.

ذ- منع از عضویت در احزاب، گروه‌ها و دستجات سیاسی یا اجتماعی.

ر- توقیف وسایل ارتكاب جرم یا رسانه یا مؤسسه دخیل در ارتكاب جرم.

ز- الزام به یادگیری حرفه، شغل یا کار معین.

ژ- الزام به تحصیل.

س- انتشار حکم محکومیت قطعی.

تبصره ۱- مدت مجازات تکمیلی بیش از دوسال نیست، مگر در مواردی که قانون به نحو دیگری مقرر نماید.

تبصره ۲- چنانچه مجازات تکمیلی و مجازات اصلی از یک نوع باشد، فقط مجازات اصلی مورد حکم قرار می‌گیرد.

تبصره ۳- آیین نامه راجع به کیفیت اجرای مجازات تکمیلی ظرف شش ماه از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون توسط وزیر دادگستری تهیه می‌شود، و به تصویب رییس قوه قضاییه می‌رسد.

مواد مرتبط: مواد ۱۹، ۲۴ و ۳۰ الی ۳۶ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، ماده ۱۵ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲، رای وحدت رویه شماره ۵۹۰ مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۵ و آیین نامه اجرایی ماده ۲۳ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ که در سال ۱۳۹۳ به تصویب رسیده است.

رای وحدت رویه مرتبط: رای وحدت رویه شماره ۲۰۳ مورخ ۱۳۴۸/۱۲/۲۰

واژگان دشوار: مجازات تکمیلی: مجازاتی که کامل کننده مجازات اصلی است. / مجازات تبعی: مجازاتی است که به تبع مجازات اصلی مورد حکم قرار می گیرد. / تصدی: عهده دار شدن / آیین نامه: مصوبات هیأت وزیران که برای اجرای قوانین و سایر موارد به کار گرفته می شود.

.....
 .....
 .....

ماده ۲۴

چنانچه محکوم طی مدت اجرای مجازات تکمیلی، مفاد حکم را رعایت ننماید، دادگاه صادرکننده حکم به پیشنهاد قاضی اجرای احکام، برای بار اول مدت مجازات تکمیلی مندرج در حکم را تا یک سوم افزایش می دهد؛ و در صورت تکرار، بقیه مدت محکومیت را به حبس یا جزای نقدی درجه هفت یا هشت تبدیل می کند. همچنین بعد از گذشتن نیمی از مدت مجازات تکمیلی، دادگاه می تواند با پیشنهاد قاضی اجرای حکم، در صورت اطمینان به عدم تکرار جرم و اصلاح مجرم، نسبت به لغو یا کاهش مدت زمان مجازات تکمیلی وی اقدام کند.

مواد مرتبط: مواد ۱۹، ۲۳، ۲۵ و ۸۷ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، مواد ۲ و ۱۵ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲

.....
 .....
 .....

ماده ۲۵

محکومیت قطعی کیفری در جرایم عمدی، پس از اجرای حکم یا شمول مرور زمان، در مدت زمان مقرر در این ماده محکوم را از حقوق اجتماعی به عنوان مجازات تبعی محروم می کند: الف- هفت سال در محکومیت به مجازات های سالب حیات و حبس ابد از تاریخ توقف اجرای حکم اصلی.

ب- سه سال در محکومیت به قطع عضو، قصاص عضو در صورتی که دیه جنایت وارد شده بیش از نصف دیه مجنی‌علیه باشد، نفی بلد و حبس تا درجه چهار.

پ- دو سال در محکومیت به شلاق حدی، قصاص عضو در صورتی که دیه جنایت وارد شده نصف دیه مجنی‌علیه یا کمتر از آن باشد و حبس درجه پنج.

تبصره ۱- در غیر موارد فوق، مراتب محکومیت در پیشینه کیفری محکوم درج می‌شود؛ لکن در گواهی‌های صادره از مراجع ذی ربط منعکس نمی‌گردد، مگر به درخواست مراجع قضایی برای تعیین یا بازنگری در مجازات.

تبصره ۲- در مورد جرایم قابل گذشت در صورتی که پس از صدور حکم قطعی با گذشت شاکی یا مدعی خصوصی، اجرای مجازات موقوف شود اثر تبعی آن نیز رفع می‌شود.

تبصره ۳- در عفو و آزادی مشروط، اثر تبعی محکومیت پس از گذشت مدت‌های فوق از زمان عفو یا اتمام مدت آزادی مشروط رفع می‌شود. محکوم در مدت زمان آزادی مشروط و همچنین در زمان اجرای حکم نیز از حقوق اجتماعی محروم می‌گردد.

مواد مرتبط: ماده ۶۲ مکرر ق.م.ا سابق، مواد ۱۹، ۲۳ و ۲۶ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، مواد ۵۸ الی ۶۳ و ۹۶ الی ۹۸ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، مواد ۱۲ الی ۱۴ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲ و آیین نامه سجل قضایی مصوب ۱۳۸۴

واژگان دشوار: سالب حیات: گرفتن زندگی / مجنی‌علیه: کسی که مورد تعرض و جنایت قرار گرفته است. / آزادی مشروط: آزاد شدن همراه با شرط در صورتی که شخص دوباره مرتکب جرم نشود. / نفی بلد: تبعید مجازاتی است که طی آن مجرم را از محل اقامتش بیرون می‌نمایند و او را وادار به اقامت اجباری در محلی دیگر می‌کنند.

ک

.....
 .....
 .....
 .....

ماده ۲۶ حقوق اجتماعی موضوع این قانون به شرح زیر است:

الف- داوطلب شدن در انتخابات ریاست جمهوری، مجلس خبرگان رهبری، مجلس شورای اسلامی و شوراهای اسلامی شهر و روستا.

ب- عضویت در شورای نگهبان، مجمع تشخیص مصلحت نظام یا هیأت دولت و تصدی معاونت رییس جمهور.

پ- تصدی ریاست قوه قضاییه، دادستانی کل کشور، ریاست دیوان عالی کشور و ریاست دیوان عدالت اداری.

ت- انتخاب شدن یا عضویت در انجمن ها، شوراها، احزاب و جمعیت ها به موجب قانون یا با رأی مردم.

ث- عضویت در هیأت های منصفه و امناء و شوراها حل اختلاف.

ج- اشتغال به عنوان مدیر مسؤول یا سردبیر رسانه های گروهی.

چ- استخدام و یا اشتغال در کلیه دستگاه های حکومتی اعم از قوای سه گانه و سازمان ها و شرکت های وابسته به آنها، صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، نیروهای مسلح و سایر نهادهای تحت نظر رهبری، شهرداری ها و مؤسسات مأمور به خدمات عمومی و دستگاه های مستلزم تصریح یا ذکر نام برای شمول قانون بر آنها.

ح- اشتغال به عنوان وکیل دادگستری و تصدی دفاتر ثبت اسناد رسمی و ازدواج و طلاق و دفتربازی.

خ- انتخاب شدن به سمت قییم، امین، متولی، ناظر یا متصدی موقوفات عام.

د- انتخاب شدن به سمت داور یا کارشناسی در مراجع رسمی.

ذ- استفاده از نشان های دولتی و عناوین افتخاری.

ر- تأسیس، اداره یا عضویت در هیأت مدیره شرکت های دولتی، تعاونی و خصوصی یا ثبت نام تجاری

یا مؤسسه آموزشی، پژوهشی، فرهنگی و علمی.

تبصره ۱- مستخدمان دستگاه های حکومتی در صورت محرومیت از حقوق اجتماعی، خواه به عنوان مجازات اصلی و خواه مجازات تکمیلی یا تبعی، حسب مورد در مدت مقرر در حکم یا قانون، از خدمت منفصل می شوند.

تبصره ۲- هر کس به عنوان مجازات تبعی از حقوق اجتماعی محروم گردد، پس از گذشت مواعد مقرر در ماده (۲۵) این قانون اعاده حیثیت می شود و آثار تبعی محکومیت وی زایل می گردد؛ مگر در مورد بندهای (الف)، (ب) و (پ) این ماده که از حقوق مزبور به طور دائمی محروم می شود.

مواد مرتبط: ماده ۶۲ مکرر ق.م.ا سابق، ماده ۲۵ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲ و آیین نامه سجل قضایی مصوب ۱۳۸۴

واژگان دشوار: دفتریار: معاون دفترخانه که برحسب پیشنهاد سردفتر اسناد رسمی و تصویب وزارت دادگستری انتخاب می شود. / اعاده حیثیت: بازگرداندن اعتبار و آبرو

✍

.....

.....

.....

.....

فصل سوم: نحوه تعیین و اعمال مجازات‌ها

ماده ۲۷

مدت حبس از روزی آغاز می‌شود که محکوم، به موجب حکم قطعی لازم الاجراء حبس می‌گردد. در صورتی که فرد، پیش از صدور حکم به علت اتهام یا اتهاماتی که در پرونده مطرح بوده بازداشت شده باشد، مدت بازداشت قبلی در حکم محاسبه می‌شود. در صورتی که مجازات مورد حکم، شلاق تعزیری یا جزای نقدی باشد، هر روز بازداشت، معادل سه ضربه شلاق یا دو میلیون و پانصد هزار (۲,۵۰۰,۰۰۰) ریال^۱ است. چنانچه مجازات متعدد باشد به ترتیب نسبت به حبس، شلاق و جزای نقدی محاسبه می‌گردد.

مواد مرتبط: ماده ۱۸ ق.م.ا. سابق، ماده ۲۸ و تبصره ۲ ماده ۱۱۵ ق.م.ا. مصوب ۱۳۹۲، ماده ۲۹۵ ق.ا.د.ک ۱۳۷۸، مواد ۵۱۵ و ۵۱۷ ق.ا.د.ک مصوب ۱۳۹۲، ماده ۳۱ قانون مبارزه با مواد مخدر اصلاحی ۱۳۸۹ و رأی وحدت رویه شماره ۶۵۴ مورخ ۱۳۸۰/۷/۱۰

رأی وحدت رویه مرتبط: رأی شماره ۶۵۴ مورخ ۱۳۸۰/۷/۱۰، رأی وحدت رویه شماره ۶۶۳ مورخ ۱۳۸۲/۱۰/۲

.....
 .....
 .....
 .....

ماده ۲۸

کلیه مبالغ مذکور در این قانون و سایر قوانین از تاریخ تصویب آن‌ها در مورد تمام جرایم و تخلفات از جمله مجازات نقدی، به تناسب نرخ تورم اعلام شده از سوی بانک مرکزی، هر سه سال یکبار به پیشنهاد وزیر دادگستری و تصویب هیأت وزیران تعدیل و در مورد احکامی که بعد از آن صادر می‌شود، لازم‌الاجرا می‌گردد.^۲

واژگان دشوار: نرخ تورم: نرخ بالا رفتن قیمت کالاها و پایین آمدن ارزش پول / تعدیل: متعادل ساختن، کم کردن

.....
 .....
 .....

۱- اصلاحی ۱۴۰۱/۱۲/۱۰

۲- اصلاحی ۱۳۹۹/۲/۲۳

ماده ۲۹

هرگاه بازداشت بدل از جزای نقدی توأم با مجازات حبس باشد، بازداشت بدل از جزای نقدی از تاریخ اتمام حبس شروع می‌شود که از حداکثر مدت حبس مقرر در قانون برای آن جرم بیشتر نیست؛ و در هر حال مدت بازداشت بدل از جزای نقدی نباید از سه سال تجاوز کند.

مواد مرتبط: ماده ۲۷ و تبصره ۲ ماده ۱۱۵ ق.م.ا.مصوب ۱۳۹۲، قانون نحوه اجرای محکومیت های مالی مصوب ۱۳۷۷ و تبصره ۲ ماده ۳۱ قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر اصلاحی ۱۳۸۹

ماده ۳۰

منع از اشتغال به شغل، کسب، حرفه یا کار معین مستلزم لغو جواز کار یا پروانه کسب، حرفه یا کار است، مشروط به این که جرم به سبب اشتغال به شغل، کسب، حرفه یا کار ارتکاب یابد یا آن اشتغال وقوع جرم را تسهیل نماید.

مواد مرتبط: بند پ ماده ۲۳ ق.م.ا.مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: تسهیل: آسان و راحت‌تر کردن

ماده ۳۱

منع از راندگی و تصدی وسیله نقلیه موتوری مستلزم ابطال گواهینامه و ممنوعیت از درخواست مجدد است.

مواد مرتبط: بند ث ماده ۲۳ ق.م.ا.مصوب ۱۳۹۲

ماده ۳۲ منع از اصدار چک مستلزم ابطال برگه های سفید دسته چک و انسداد حساب جاری و ممنوعیت از درخواست مجدد افتتاح حساب جاری است.
مواد مرتبط: بند ج ماده ۲۳ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

.....

.....

.....

ماده ۳۳ منع از حمل اسلحه مجاز مستلزم ابطال پروانه حمل و توقیف سلاح است.
مواد مرتبط: بند ج ماده ۲۳ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

.....

.....

.....

ماده ۳۴ منع از خروج اتباع ایران از کشور مستلزم ابطال گذرنامه و ممنوعیت از درخواست مجدد است.
مواد مرتبط: بند ج ماده ۲۳ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

.....

.....

.....

ماده ۳۵ اخراج موقت یا دائم بیگانگان محکوم به مجازات از کشور پس از اجرای مجازات و با حکم دادگاه انجام می شود.
مواد مرتبط: بند خ ماده ۲۳ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

.....

.....

.....

ماده ۳۶

حکم محکومیت قطعی در جرایم موجب حد محاربه و افساد فی الارض یا تعزیر، تا درجه چهار و نیز کلاهبرداری بیش از یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال، در صورتی که موجب اختلال در نظم یا امنیت نباشد در یکی از روزنامه های محلی در یک نوبت منتشر می شود.

تبصره ۵ - انتشار حکم محکومیت قطعی در جرایم زیر که میزان مال موضوع جرم ارتكابی، یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یا بیش از آن باشد، الزامی است؛ و در رسانه ملی یا یکی از روزنامه های کثیرالانتشار منتشر می شود:

الف- رشاء و ارتشاء.

ب- اختلاس.

پ- اعمال نفوذ برخلاف حق و مقررات قانونی در صورت تحصیل مال توسط مجرم یا دیگری.

ت- مداخله وزرا و نمایندگان مجلس و کارمندان دولت در معاملات دولتی و کشوری.

ث- تبانی در معاملات دولتی.

ج- أخذ پورسانت در معاملات خارجی.

چ- تعدیات مأموران دولتی نسبت به دولت.

ح- جرایم گمرکی.

خ- قاچاق کالا و ارز.

د- جرایم مالیاتی.

ذ- پولشویی.

ر- اختلال در نظام اقتصادی کشور.

ز- تصرف غیرقانونی در اموال عمومی یا دولتی.

مواد مرتبط: ماده ۲۳ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، ماده ۵۷۶ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵، تبصره های ۳، ۴

و ۵ ماده ۱۸۸ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۷۸ و الحاقی ۱۳۸۵ و ماده ۶۵۰ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۳

واژگان دشوار: محاربه: افرادی که با استفاده از سلاح موجب بروز ترس و ناامنی در جامعه می شوند. / افساد فی الارض: ایجاد فساد روی زمین/ کلاهبرداری: با حیله و فریب مال دیگران را گرفتن/ کثیرالانتشار: نشریه با تعداد چاپ زیاد/ رشاء: رشوه دادن/ ارتشاء: رشوه گرفتن، رشوه خوردن/ اختلاس: برداشت پول به صورت پنهانی از صندوق بنگاه یا اداره دولتی/ پورسانت: درصدی که شخصی به دلیل مشارکت در کاری از سود حاصل از آن دریافت می کند، حق دلالتی/ تعدیات: ظلم و ستمها/ گمرک: مالیاتی در مرزهای کشور از کالاهای وارد شده یا صادر شده گرفته می شود. / قاچاق: خریدوفروش کالاها به صورت غیرقانونی/ ارز: پول های خارجی/ پولشویی: مشروع و قانونی جلوه دادن پول غیرقانونی، کسب درآمد از یک منشأ غیرقانونی و جلوه دادن آن به صورت قانونی.

فصل چهارم: تخفیف مجازات و معافیت از آن

ماده ۳۷ در صورت وجود یک یا چند جهت از جهات تخفیف، دادگاه می‌تواند مجازات تعزیری را

به نحوی که به حال متهم مناسب‌تر باشد به شرح زیر تقلیل دهد و یا تبدیل کند:^۱

الف- تقلیل مجازات حبس به میزان یک تا سه درجه در مجازات‌های درجه چهار و بالاتر؛

ب- تقلیل مجازات حبس درجه پنج و درجه شش به میزان یک تا دو درجه یا تبدیل این مجازات و مجازات حبس درجه هفت حسب مورد به جزای نقدی متناسب با همان درجه؛

پ- تبدیل مصادره کل اموال به جزای نقدی درجه یک تا چهار؛

ت- تقلیل انفصال دائم به انفصال موقت به میزان پنج تا پانزده سال؛

ث- تقلیل سایر مجازات‌های تعزیری به میزان یک یا دو درجه یا تبدیل آن به مجازات دیگر از همان درجه یا یک درجه پایین‌تر؛

تبصره - چنانچه در اجرای مقررات این ماده یا سایر مقرراتی که به موجب آن مجازات تخفیف می‌یابد، حکم به حبس کمتر از نود و یک روز صادر شود، به مجازات جایگزین مربوط تبدیل می‌شود.^۲

مواد مرتبط: ماده ۲۲ ق.م.ا. سابق، مواد ۲۸، ۳۹، ۲۱۹ و ۱۳۴ و ۱۳۹ ق.م.ا. مصوب ۱۳۹۲، تبصره ماده ۶۶۶ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵، مواد ۶ و ۲۵ قانون اصلاح پاره ای از قوانین دادگستری، مواد ۲ الی ۱۱ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲، ماده ۴۳ قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴، تبصره ۱ ماده ۱ و تبصره ۶ ماده ۵ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷، بند ۱ ماده ۳ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب ۱۳۷۳، تبصره ۵ ماده ۲ قانون مجازات اخلال گران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹ و ماده ۴۸۳ ق.ا.د.ک مصوب ۱۳۹۲

رای وحدت رویه مرتبط: رأی شماره ۵۸۷ مورخ ۱۳۷۲/۱۰/۱۴، رأی شماره ۶۲۸ مورخ ۱۳۷۷/۶/۳۱، رأی وحدت رویه شماره ۲۶ مورخ ۱۳۳۵/۳/۱۵، رأی وحدت رویه شماره ۵۴۰ مورخ ۱۳۶۹/۸/۲۹، رأی

۱- اصلاحی ۱۳۹۹/۲/۲۳

۲- الحاقی ۱۳۹۹/۲/۲۳

وحدت رویه شماره ۶۴۹ مورخ ۱۳۷۸/۹/۹

واژگان دشوار: تقلیل: کاهش دادن، کم کردن

ماده ۳۸ جهات تخفیف عبارتند از:

الف- گذشت شاکی یا مدعی خصوصی.

ب- همکاری مؤثر متهم در شناسایی شرکا یا معاونان، تحصیل ادله یا کشف اموال و اشیاء حاصله از جرم یا به کار رفته برای ارتکاب آن.

پ- اوضاع و احوال خاص مؤثر در ارتکاب جرم، از قبیل رفتار یا گفتار تحریک آمیز بزه دیده یا وجود انگیزه شرافتمندانه در ارتکاب جرم.

ت- اعلام متهم قبل از تعقیب یا اقرار مؤثر وی در حین تحقیق و رسیدگی.

ث- ندامت، حسن سابقه و یا وضع خاص متهم از قبیل کهولت یا بیماری.

ج- کوشش متهم به منظور تخفیف آثار جرم، یا اقدام وی برای جبران زیان ناشی از آن.

چ- خفیف بودن زیان وارده به بزه دیده یا نتایج زیانبار جرم.

ح- مداخله ضعیف شریک یا معاون در وقوع جرم.

تبصره ۱- دادگاه مکلف است جهات تخفیف مجازات را در حکم خود قید کند.

تبصره ۲- هرگاه نظیر جهات مندرج در این ماده در مواد خاصی پیش بینی شده باشد، دادگاه نمی تواند به موجب همان جهات، مجازات را دوباره تخفیف دهد.

مواد مرتبط: ماده ۲۲ ق.م.ا سابق، مواد ۳۷ و ۳۹ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲، مواد ۵۰۷، ۵۱۲، ۵۲۳ و ۵۳۳ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵، بند ۱ ماده ۶ و ماده ۲۷۷ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۷۸، مواد ۲۵ و ۶ قانون

اصلاح پاره ای از قوانین دادگستری و بند الف ماده ۱۳ و ماده ۴۸۳ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: بزه دیده: زیان دیده‌ی از جرم/ اقرار: اخبار حق به نفع دیگری علیه خود/ حسن سابقه:

سابقه خوب

ماده ۳۹ در جرایم تعزیری درجه های هفت و هشت در صورت احراز جهات تخفیف، چنانچه دادگاه پس از احراز مجرمیت، تشخیص دهد که با عدم اجرای مجازات نیز مرتکب، اصلاح می‌شود، در صورت فقدان سابقه کیفری مؤثر و گذشت شاکی و جبران ضرر و زیان یا برقراری ترتیبات جبران آن می‌تواند حکم به معافیت از کیفر صادر کند.

مواد مرتبط: مواد ۳۸ و ۴۰ الی ۴۵ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲ و تبصره ۲ ماده ۱۱۵ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

فصل پنجم: تعویق صدور حکم

ماده ۴۰ در جرایم موجب تعزیر درجه شش تا هشت دادگاه می‌تواند پس از احراز مجرمیت متهم با ملاحظه وضعیت فردی، خانوادگی و اجتماعی و سوابق و اوضاع و احوالی که موجب ارتکاب جرم گردیده است، در صورت وجود شرایط زیر صدور حکم را به مدت شش ماه تا دو سال به تعویق اندازد:

الف- وجود جهات تخفیف.

ب- پیش بینی اصلاح مرتکب.

پ- جبران ضرر و زیان یا برقراری ترتیبات جبران.

ت- فقدان سابقه کیفری مؤثر.

تبصره ۵- محکومیت مؤثر، محکومیتی است که محکوم را به تبع اجرای حکم، براساس ماده (۲۵) این قانون از حقوق اجتماعی محروم می‌کند.

مواد مرتبط: مواد ۲۵، ۳۷ و ۴۱ الی ۴۳ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲ و تبصره ۲ ماده ۱۱۵ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

ماده ۴۱

تعویق به شکل ساده یا مراقبتی است.

الف- در تعویق ساده مرتکب به طور کتبی متعهد می‌گردد، در مدت تعیین شده به وسیله دادگاه، مرتکب جرمی نشود و از نحوه رفتار وی پیش بینی شود که در آینده نیز مرتکب جرم نمی‌شود.

ب- در تعویق مراقبتی علاوه بر شرایط تعویق ساده، مرتکب متعهد می‌گردد دستورها و تدابیر مقرر شده به وسیله دادگاه را در مدت تعویق رعایت کند یا به موقع اجراء گذارد.

تبصره ۱- دادگاه نمی‌تواند قرار تعویق صدور حکم را به صورت غیابی صادر کند.

تبصره ۲- چنانچه متهم در بازداشت باشد، دادگاه پس از صدور قرار تعویق صدور حکم، بلافاصله دستور آزادی وی را صادر می‌نماید. دادگاه می‌تواند در این مورد تأمین مناسب اخذ نماید. در هر صورت اخذ تأمین نباید به بازداشت مرتکب منتهی گردد.

مواد مرتبط: مواد ۴۰، ۴۲، ۴۳ و ۴۴ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: تعویق: به تأخیر انداختن، وقفه، عقب انداختن

ماده ۴۲

تعویق مراقبتی همراه با تدابیر زیر است:

الف- حضور به موقع در زمان و مکان تعیین شده توسط مقام قضایی یا مددکار اجتماعی ناظر.

ب- ارائه اطلاعات و اسناد و مدارک تسهیل کننده نظارت بر اجرای تعهدات محکوم برای مددکار اجتماعی.

پ- اعلام هرگونه تغییر شغل، اقامتگاه یا جا به جایی در مدت کمتر از پانزده روز و ارائه گزارشی از آن به مددکار اجتماعی.

ت- کسب اجازه از مقام قضایی به منظور مسافرت به خارج از کشور.

تبصره ۵- تدابیر یاد شده می‌تواند از سوی دادگاه همراه با برخی تدابیر معاضدتی، از قبیل معرفی مرتکب به نهادهای حمایتی باشد.

مواد مرتبط: مواد ۴۰، ۴۱، ۴۳ و ۴۴ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: مددکار: پشتیبان، کمک کننده

ماده ۴۳

در تعویق مراقبتی، دادگاه صادرکننده قرار می‌تواند با توجه به جرم ارتكابی و خصوصیات مرتکب و شرایط زندگی او، به نحوی که در زندگی وی یا خانواده اش اختلال اساسی و عمده ایجاد نکند، مرتکب را به اجرای یک یا چند مورد از دستورهای زیر در مدت تعویق، ملزم نماید:

الف- حرفه آموزی یا اشتغال به حرفه ای خاص.

ب- اقامت یا عدم اقامت در مکان معین.

پ- درمان بیماری یا ترک اعتیاد.

ت- پرداخت نفقه افراد واجب النفقه.

ث- خودداری از تصدی کلیه یا برخی از وسایل نقلیه موتوری.

ج- خودداری از فعالیت حرفه ای مرتبط با جرم ارتكابی یا استفاده از وسایل مؤثر در آن.

چ- خودداری از ارتباط و معاشرت با شرکا یا معاونان جرم یا دیگر اشخاص از قبیل بزه دیده به تشخیص دادگاه.

ح- گذراندن دوره یا دوره های خاص آموزش و یادگیری مهارت های اساسی زندگی یا شرکت در دوره های تربیتی، اخلاقی، مذهبی، تحصیلی یا ورزشی.

مواد مرتبط: مواد ۲۳، ۴۰، ۴۱، ۴۲ و ۴۴ ق.م.ا. مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: نفقه: هزینه زندگی همسر و فرزندان / واجب‌النفقه: کسانی که به حکم قانون از شخص نفقه دریافت می‌نمایند. / شریک جرم: کسی که خودش به‌طور مستقیم در انجام عنصر مادی جرم مداخله می‌کند و به نوعی مباشرت می‌نماید. / معاون جرم: کسی که خودش مستقیم در انجام جرم مداخله نمی‌کند بلکه وسایل، شیوه و طرق ارتكاب جرم را به مجرم نشان می‌دهد.

ماده ۴۴

در مدت تعویق، در صورت ارتكاب جرم موجب حد، قصاص، جنایات عمدی موجب دیه یا تعزیر تا درجه هفت، دادگاه به لغو قرار تعویق اقدام و حکم محکومیت صادر می‌کند. در صورت عدم اجرای دستورهای دادگاه، قاضی می‌تواند برای یک بار تا نصف مدت مقرر در قرار به مدت تعویق اضافه یا حکم محکومیت صادر کند.

تبصره ۵- در صورت الغای قرار تعویق و صدور حکم محکومیت، صدور قرار تعلیق اجرای مجازات ممنوع است.

مواد مرتبط: مواد ۴۰، ۴۳ و ۴۵ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

ماده ۴۵ پس از گذشت مدت تعویق با توجه به میزان پابندی مرتکب به اجرای دستورهای دادگاه، گزارش‌های مددکار اجتماعی و نیز ملاحظه وضعیت مرتکب، دادگاه حسب مورد به تعیین کیفر یا صدور حکم معافیت از کیفر اقدام می‌کند.

مواد مرتبط: مواد ۴۰ الی ۴۴ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲ و تبصره ۲ ماده ۱۱۵ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

فصل ششم: تعلیق اجرای مجازات

ماده ۴۶ در جرایم تعزیری درجه سه تا هشت دادگاه می‌تواند در صورت وجود شرایط مقرر برای تعویق صدور حکم، اجرای تمام یا قسمتی از مجازات را از یک تا پنج سال معلق نماید. دادستان یا قاضی اجرای احکام کیفری نیز پس از اجرای یک سوم مجازات می‌تواند از دادگاه صادرکننده حکم قطعی، تقاضای تعلیق نماید. همچنین محکوم می‌تواند پس از تحمل یک سوم مجازات، در صورت دارا بودن شرایط قانونی، از طریق دادستان یا قاضی اجرای احکام کیفری تقاضای تعلیق نماید.

مواد مرتبط: ماده ۲۵ ق.م.ا سابق، مواد ۴۰ الی ۴۵ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲ و تبصره ۲ ماده ۱۱۵ ق.م.ا

مصوب ۱۳۹۲

صدور حکم و اجرای مجازات در مورد جرایم زیر و شروع به آنها قابل تعویق و تعلیق

نیست:

الف- جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی کشور، خرابکاری در تأسیسات آب، برق، گاز، نفت و مخابرات.
ب- جرایم سازمان یافته، سرقت مسلحانه یا مقرون به آزار، آدم ربایی و اسیدپاشی.
پ- قدرت نمایی و ایجاد مزاحمت با چاقو یا هر نوع اسلحه دیگر، جرایم علیه عفت عمومی، تشکیل یا اداره مراکز فساد و فحشا.

ت- قاچاق عمده مواد مخدر یا روان گردان، مشروبات الکلی و سلاح و مهمات و قاچاق انسان.

ث- تعزیر بدل از قصاص نفس، معاونت در قتل عمدی و محاربه و افساد فی الارض.

ج- جرایم اقتصادی، با موضوع جرم بیش از یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.

تبصره- در جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی کشور در صورت همکاری مؤثر مرتکب در کشف جرم و شناسایی سایر متهمان، تعلیق بخشی از مجازات بلامانع است. همچنین تعلیق مجازات جرایم علیه عفت عمومی (به جز جرایم موضوع مواد ۶۳۹ و ۶۴۰ کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی) و کلاهبرداری و کلیه جرایم در حکم کلاهبرداری و جرایمی که مجازات کلاهبرداری درباره آن‌ها مقرر شده یا طبق قانون کلاهبرداری محسوب می‌شود و شروع به جرایم مقرر در این تبصره، بلامانع است. رعایت ماده ۴۶ این قانون در خصوص این تبصره الزامی است.^۱

مواد مرتبط: ماده ۳۰ ق.م.ا. سابق، مواد ۴۸ الی ۵۵، ۲۷۹ الی ۲۸۸، ۳۰۱ و ۳۰۲ ق.م.ا. مصوب ۱۳۹۲، مواد ۴۹۸ الی ۵۱۲ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵، مواد ۶۱۷ ۶۲۱ ۶۳۲ الی ۶۳۶ ۶۴۷ ۶۸۷ و ۷۰۳ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵، قانون مبارزه با قاچاق انسان مصوب ۱۳۸۳، قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر اصلاحی ۱۳۸۹، قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲، ماده ۱۰ قانون صدور چک اصلاحی ۱۳۸۲، تبصره ۳ ماده ۵ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ و تبصره ۵ ماده ۲ قانون مجازات اخلاص گران در نظام اقتصادی کشور اصلاحی ۱۳۸۴

ماده ۴۸

تعلیق مجازات با رعایت مقررات مندرج در تعویق صدور حکم، ممکن است به طور ساده یا مراقبتی باشد.

مواد مرتبط: مواد ۴۰ الی ۴۵ و ۴۹ الی ۵۵ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

.....

.....

.....

ماده ۴۹

قرار تعلیق اجرای مجازات به وسیله دادگاه ضمن حکم محکومیت یا پس از صدور آن صادر می‌گردد. کسی که اجرای حکم مجازات وی به طور کلی معلق شده است، اگر در بازداشت باشد فوری آزاد می‌گردد.

مواد مرتبط: ماده ۲۷ ق.م.ا سابق و ماده ۴۶ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

واژگان دشوار: قرار: اگر دادگاه یا صرفاً وارد ماهیت شود و یا فقط تصمیمش قطع‌کننده دعوا باشد قرار نام دارد / حکم: تصمیمی را که دادگاه هم‌زمان هم وارد ماهیت دعوا و هم به‌صورت قاطع می‌گیرد را حکم می‌گویند.

.....

.....

.....

ماده ۵۰

چنانچه محکومی که مجازات او معلق شده است در مدت تعلیق بدون عذر موجه از دستورهای دادگاه تبعیت نکند، دادگاه صادرکننده حکم قطعی می‌تواند به درخواست دادستان یا قاضی اجرای احکام، برای بار اول یک تا دو سال به مدت تعلیق اضافه یا قرار تعلیق را لغو نماید. تخلف از دستور دادگاه برای بار دوم، موجب لغای قرار تعلیق و اجرای مجازات می‌شود.

مواد مرتبط: ماده ۲۹ ق.م.ا سابق و مواد ۴۰ الی ۴۵ و ۴۸ ق.م.ا مصوب ۱۳۹۲

.....

.....

.....